

E L M I C A L E T G A L À C T I C

Propostes didàctiques

Maite vol ser pirata

Elaborades per Antoni de la Torre

MAITE VOL SER PIRATA

DESCRIPCIÓ

Autor: *Xabier Mendiguren.*

Il·lustracions: *Angels Comella.*

Edicions Bromera / Alzira, 1993

Col·lecció: «EL MICALET GALÀCTIC», núm. 26

Format: 20,5x13 cm, 80 pàgs.

Enquadernació en rústica. Impressió en blanc i negre.

Edat: A partir de 10 anys.

RESUM ARGUMENTAL

Maite és una xiqueta fantasiosa i una mica destrellada que, des que va començar a llegir aventures de pirates, només té una fixació: ser pirata. Quan ho explica als seus familiars, aquests s'estranyen i de totes bandes sorgeixen crítiques en contra d'aquesta afició. La seua mare, fins i tot, troba que això són idees de xics.

L'afició arriba fins al punt de deixar de costat la relació amb els amics i endinsar-se de manera obsessiva en la lectura de totes les novel·les d'Emili Salgari. Els estius va molt sovint a la platja amb la mare, allí s'ho passava estupendament al principi, però a causa dels relats llegits, aquella mar no li aporta el sabor de les aventures que busca ara. Tot li resulta avorrit i cau en una profunda apatia. La mare s'hi preocupa tant, que li proposa d'anar a estiuajar l'any següent a una illa. Aquesta idea

retorna a Maite la illusió. Així passarà un curs fent projectes: redacta les investigacions que farà a l'illa, prepara el material que necessitarà i ho comunica als seus amics. Hores abans de la partida, s'organitza a casa un divertit espectacle en fer l'equipatge. Viatjaran amb avió. A l'aeroport, la mare, per cabuda i mal geni, té una petita discussió amb el duaner. Quan arriben a la seua destinació i entren a l'apartament, se'l troben tan brut que l'han de netejar i han de reparar-ne els electrodomèstics. Passejant amb els pares per l'illa, descobreix que aquesta no té res a veure amb les illes de les seues lectures. A més, la vida que hi fan és semblant a la de casa: van a la platja, passen la vesprada veient la tele i berenant a l'apartament d'uns amics, mentre que el pare fa la migdiada i, quan ixen a la nit, no es diverteixen massa. Un matí, Maite se'n va a buscar clòtxines a les roques i allí coneix Bo, un estrany pescador amb traça de pirata. Aquest li conta que l'illa era abans un niu de traficants i de pirates i un centre de diversió. Bo s'havia relacionat amb tots ells. Maite queda tan fascinada que no deixarà de fer-li visites per tal que li conte les aventures que va viure. Per a poder veure'l, Maite necessita escapolir-se de les visites que a les vesprades ha de fer als amics dels pares, per la qual cosa sempre acaba barallant-se amb la mare. Els dies que passa amb Bo són meravellosos perquè aquest li explica els viatges que ha fet, les mil situacions de perill viscudes i alguns secrets dels mars. A la tornada, la mare castiga Maite a quedar-se a l'apartament fent deures de l'escola. Una vesprada arriba una carta de l'empresa del pare on el cap li demana que suspenga les vacances per tornar a treballar, ja que necessiten obrers amb urgència. Açò és un colp fort per a tots, i més per a Maite. Però com que l'ascens del pare perilla, el matrimoni accepta de bon grat la fi de les vacances. La xiqueta s'escapa a navegar amb Bo en la seua barqueta i aquest l'ensenya a remar. Li conta que l'endemà ell ha de transportar tabac i whisky

amb la barca —se suposa que de contraban—, i Maite insisteix a acompanyar-lo. Bo hi accedeix finalment. Maite queda amb ell sota la condició que guardarà el secret. Quan tornen al port, Maite cau a l'aigua i es xopa tota. A casa, l'espera la mare enfadadíssima perquè la xiqueta s'ha escapat sense permís, i en veure-la tota mullada, a més, l'escalfa de valent. En acabant, és castigada a no eixir més de l'apartament. Maite havia planejat secretament quedar-se a viure amb Bo i fer-hi contraban sense pensar en les conseqüències. Però amb el castic, les seues expectatives fracassen. El dia de l'eixida de Bo, Maite no pot evitar a casa unes llàgrimes d'impotència i es quedarà sense llegir la nota de comiat definitiu que Bo li deixa al moll.

TEMA I INTERÉS DEL LLIBRE

Maite vol ser pirata no és un relat juvenil de princeses i fades. No hi ha grans aventures sinó en la ment de la protagonista. Ens trobem davant una obra que planteja els problemes d'una xiqueta dins de la família: la incomprensió i repressió de la mare, la deixadesa del pare, la protecció familiar desmesurada, les actituds masculistes i discriminatòries dels adults, l'absència de responsabilitats dels menuts en la llar, les fantasies truncades per falta de comunicació i comprensió, les idees morboses dels xiquets i les xiquetes, la relació entre marit i muller vista des de l'òptica de l'infant, etc.

L'univers que esbossa l'autor és construït de petits fragments quotidians que disseccionen les reaccions humanes per mostrar-les en estat pur i dur. Mendiguren, amb un moviment pendular entre l'estètica literària i la denúncia, forneix al lector jove entreteniment amb ensenyances a través de cada passatge de l'obra. El lector s'adona que es troba davant una història que planteja al-

gunes renúncies i fracassos quotidians, no tant dels menuts com dels grans, els orígens dels quals són fàcils d'entreveure. L'autor ens condueix a través del relat amb gran agilitat tot fent-nos disfrutar amb escenes còmiques, grotesques, iròniques, crues i emotives. Els personatges adults són una mena de titelles que, sense massa exageracions, ens fan veure els nostres defectes —i virtuts— en estat pur. Maite es diverteix a muntó quan observa les incongruències dels grans, igual que farà el lector o la lectora amb les peripècies de Maite. No hi ha un final feliç a la clàssica però la breu nota de Bo, on tracta de conciliar el món dels adults amb el dels xiquets, serveix de moralitat de tota la història: hi col·loca la fantasia en el seu lloc i encoratja la protagonista —i els menuts per extensió— a tenir il·lusions.

L'AUTOR

Xabier Mendiguren Elizegi és un jove basc escriptor de literatura infantil i juvenil. Va nèixer a Beasain (Guipúscoa) el 1964. Després d'estudiar Filologia Basca, féu de professor d'èuscar. Actualment treballa a l'editorial Elkar de Sant Sebastià. Fins a l'actualitat, ha escrit vora una dotzena de relats per a menuts i joves. En les seues obres critica les conductes antisocials o insolidàries de tots els individus, adults o nens, i mostra, sense embuts, la repressió que els majors exerceixen en la imaginació o en l'actuació dels menors. El seu inconformisme, quant als temes blans o de simple entreteniment, el col·loca al capdavant dels escriptors bascos, que posen la mà en el punt feble quan escriuen sobre els problemes dels xiquets i les xiquetes. És un escriptor compromés amb la literatura que defuig l'alienació dels joves pels camins del respecte a la individualitat i de la responsabilitat personal.

De les seues obres més conegudes, cal destacar-ne el llibre *Harrika (A pedrades)*, publicat en la col·lecció «Espurna» d'aquesta editorial.

LA ILLUSTRADORA

Àngels Comella (Caldes de Montbui, 1957) ha estudiat magisteri i Ciències de l'Educació. També ha fet cursos a l'escola de disseny Eina. Ha treballat de mestra a l'escola pública.

L'any 1989 començà a il·lustrar llibres. Ha fet dibuixos per a llibres de text i per a llibres de narrativa infantil. Les seues il·lustracions intenten crear un món particular, i a la vegada clar, que se situa molt prop dels xiquets de hui.

1.5. SUGGERIMENTS DIDÀCTICS I METODOLÒGICS

En aquest apartat explicarem les propostes de treball que fem als alumnes i el seu sentit.

Les propostes de treball intenten desenvolupar les habilitats lingüístiques de comprensió i expressió, oral i escrita, d'un text narratiu, de creació literària, de recerca en obres de referència al voltant del refranyer i de temes de ciències naturals, del dibuix i, finalment, de reflexió sobre els papers socials de l'home i la dona.

Podeu observar que totes les activitats van profusament explicades i, quasi sempre, amb models de com realitzar-les. L'exemple és molt útil per a orientar l'inici de l'activitat de manera que els alumnes comprenen en què consisteix aquesta.

En l'espai d'estudi i anàlisi de l'obra, suggerim als alumnes una caracterització detallada de la relació entre els personatges, a fi d'interpretar millor la funció que fa en la vida dels altres (els coneguts actants). La descrip-

ció de l'estructura de l'obra, l'hem plantejada en dotze preguntes perquè els alumnes coneguen les principals seqüències i com s'encadenen en aquest relat i, per extensió, en qualsevol altre. Quan l'alumne arriba a relacionar plenament cada pregunta amb el que ha passat i amb el personatge adequat, és capaç de resumir fàcilment els conflictes que apareixen en un relat i, fins i tot, serà capaç de crear una breu història amb l'esquema deduït de les preguntes.

En l'espai d'activitats complementàries, hi ha set macroactivitats de diversa índole, de les quals destaquem dues. D'una banda, la núm. 4, «realització d'un debat», suggereix una fórmula de dur a terme un debat de manera ordenada i constructiva. Convé que els alumnes preparen bé aquesta pràctica i que estiguin ben clares la finalitat i les idees de partida per poder polemitzar.

D'altra banda, un dels temes que el llibre planteja des del començament és el sexisme que hi ha al voltant de Maite. En l'activitat núm. 5, «enquesta sobre el paper de l'home i la dona», proposem uns exercicis de reflexió molt senzills i profitosos per iniciar, fins i tot, un altre debat a l'aula.

PROPOSTES DE TREBALL*
(MATERIAL FOTOCOPIABLE)

* L'editor autoritza la reproducció d'aquestes *Propostes de Treball* amb finalitats didàctiques, però recorda que no es permet la reproducció, per fotocòpia o altres mitjans, del llibre a què es refereixen les presents *propostes*.

A) FITXA DE LECTURA

TÍTOL DE L'OBRA:.....
AUTOR/A:.....
ILLUSTRADOR/RA:.....
EDICIONS BROMERA
COLLECCIÓ:..... Núm.:.....

B) ESTUDI I ANÀLISI DE L'OBRA

1. ELS PERSONATGES

Intentem caracteritzar els personatges que giren al voltant de Maite. Descriu quin caràcter tenen i quina relació estableixen amb ella. Et posarem un parell d'exemples perquè veges com ho has de fer.

La tia Felixa: Antiquada, avara. Fa xantatge a Maite amb la paga, ja que, si no oblida la idea de ser pirata, no li dóna diners.

El policia de la duana: Antipàtic, desagradable; posa la mare en una situació violenta pel simple fet que l'han molestat quan llegia. Per a Maite, la situació és divertida perquè entén que sa mare és molt tossuda i mereix també un renegó.

Iker: Company de classe de Maite.

Patxi: Pare de Maite.

Carme i Eulogi: Amics dels pares a l'illa.

Mare de Maite:

Bo:

Després farem al revés. Per entendre millor el caràcter i les reaccions de la protagonista, intentarem caracteritzar-la en relació amb els personatges que l'envolten. A vegades la seua actitud pot ser contradictòria. No deixes d'anotar-ho.

Maite amb els amics de classe: Relació de companyonia i amistat. És confiada perquè els conta els seus projectes. A vegades és solitària i no es queda a jugar amb ells quan es dedica a llegir novel·les de pirates sense parar.

Maite amb el pare: Li té molt d'afecte. A vegades és el seu protector davant la mare.

Maite amb la mare:

Maite amb Bo:

Maite amb... (el personatge que tu vulgues):

2. L'ESTRUCTURA DE L'OBRA I EL RESUM

Et proposem ara que faces un resum de l'obra, però com que en un principi sembla complicat, volem que respongues les següents preguntes. Observa que et poden servir per resumir moltes altres obres (rondalles, contes i novel·les), si segueixes l'esquema. En cas que no captes la relació d'alguna qüestió amb l'obra que has llegit, pregunta-la al professor.

1. ¿Qui és l'heroi o heroïna de la història?
2. ¿Què desitja o què li falta per a ser feliç?
3. ¿Qui l'ajuda o l'aconsella?
4. ¿Com marxa cap a l'aventura?
5. ¿Quines persones, obstacles o proves troba l'heroïna pel camí?
6. ¿On arriba al final del seu viatge?
7. Allí es troba alguna dificultat. ¿De què es tracta?
8. Els desitjos de l'heroïna es veuen impossibilitats. ¿De quina manera?
9. ¿Com l'ajuda el seu amic?
10. L'heroïna pot enfrontar-se una vegada més al seu adversari per aconseguir allò que havia anat a buscar. ¿Com passa açò?
11. L'heroïna és perseguida pels aliats del seu ad-

versari quan torna cap a casa. ¿Quins són els últims obstacles?

12. Final de la història. ¿Què ha aconseguit la nostra heroïna?

— Elabora un resum en el teu quadern de *Maite vol ser pirata* utilitzant les preguntes que t'hem plantejat i les teues respostes.

— ¿Series capaç d'escriure tu una història seguint l'esquema que t'hem proposat amb les preguntes? Per aconseguir-ho, inventa un heroi o una heroïna i segueix les pistes que les preguntes et donen.

C) ACTIVITATS COMPLEMENTÀRIES

1. EXPLICACIÓ I RECERCA DE REFRANYS

Explica aquests refranys de la mar segons el model que et donem.

Observa que, a més de tenir un sentit directe, posseeixen un sentit figurat que és generalitzable en situacions concretes de la nostra vida; són exemplificants.

Podries fer una competició amb els teus companys, a veure qui en troba d'altres referents a la mar.

«Si els taurons al vaixell fan escorta, és que oloren carn morta.»

A banda de tenir un sentit real, el sentit figurat vol dir que les persones que ronden al voltant d'algú amb insistència avisen d'algun perill que s'acosta, d'alguna malifeta que se li vol infligir o simplement que es volen aprofitar.

«El mariner a la mar, el llaurador a la terra i el soldat a la guerra.»

«Abans el mar per veí que senyor mesquí.»

«Amb bona mar tothom és mariner.»

«On hi ha patró no mana el mariner.»

«A port arribat, vot oblidat.»

2. RECERCA DE CAUSES

Segur que no coneixies abans l'explicació per la qual es diu mar Roig o mar Negre. Recorda el que explica Bo a Maite: «El mar Roig no és roig per la sang sinó perquè la calor del sol i la proximitat del desert tornen rojos els peixos d'allí».

Tracta d'explicar alguns fenòmens de la natura de manera senzilla, seguint el model de Bo.

— L'arc de Sant Martí té set colors perquè

— El vent es produeix quan

— La brúixola indica sempre cap al pol Nord perquè

3. REDACCIÓ D'UN DIA DE VIATGE

Imagina que Maite redacta la seua travessia amb avió cap a l'illa. No és amb vaixell, com ella ho desitjava, però les emocions no han sigut poques. Repassa el fragment del relat en què es parla dels preparatius del viatge i del vol, posa't en el lloc de Maite i descriu la travessia contant les emocions i les preocupacions que ha viscut.

QUADERN DE BITÀCOLA: Dia ... del mes de ... de l'any ...

Avui, els preparatius de la travessia han sigut catastròfics...

El trasllat a l'aeroport ha sigut una novetat perquè...

El guàrdia de la duana...

Dins l'avió, quan aquest s'ha enlairat...

4. EXERCICÍ PREPARATORI PER A UN DEBAT

Imagina que naufrageu en una illa tropical quatre companys de classe. Té un llac amb peixos, una zona desèrtica i una xicoteta selva amb feres perilloses. Fa molta calor i plou torrencialment a l'estiu. Ajunteu-vos en grups de quatre per decidir tres objectes que salvaríeu del naufragi, a fi que us ajudaren a sobreviure en l'illa, i raoneu-ne la selecció. Trieu un portaveu del grup. Després, aquests vuit o deu portaveus de tota la classe faran un debat de vint minuts defensant els objectes seleccionats. La finalitat del debat és arribar a tres objectes comuns triats pels portaveus. És necessari convèncer amb arguments i amb exemples que els il·lustren, tant si volem defensar les nostres propostes com si volem rebatre les contràries.

5. ENQUESTA SOBRE EL PAPER DE L'HOMME I DE LA DONA

Maite no pot ser pirata, en opinió de la mare i de la tia, perquè és una xica. ¿Quines activitats a casa i en els jocs consideres que són més pròpies de xics i quines de xiques?

ÉS PROPI DELS XICS	ÉS PROPI DE LES XIQUES
--------------------	------------------------

.....
.....
.....
.....
.....

Si el títol **ÉS PROPI DELS XICS** el col·loques en la columna de les xiques i el **ÉS PROPI DE LES XIQUES** va a la columna dels xics, ¿hi ha alguna cosa que et produeix estranyesa? ¿Quina és exactament? Pensa si estàs d'acord amb les diferències entre els dos sexes que tu

has assenyalat, i pensa també si la teua idea es correspon amb la igualtat que ha de presidir la convivència entre les persones, sense discriminacions de sexe. Escriu baix la teua reflexió.

.....

.....

.....

.....

6. POSTAL I DIBUIX AMB LES PARTS D'UN VAIXELL

Maite ha escrit una postal als familiars que no és massa sincera. Sempre pintem la realitat de color rosa als altres i, a vegades, aquesta no és així. ¿Per què no redacteu una postal més acostada a les vivències de Maite? Dibuixa el format i la distribució d'una postal de dimensions reals i redacta-hi vuit línies. No oblidis l'encapçalament i el comiat a qui escrius, com tampoc l'adreça. A l'altra cara, has de dibuixar un galió i posar-hi el nom dels elements més importants de què consta. Consulta una enciclopèdia o llibres de vaixells.

7. HISTÒRIES DE PIRATES

1. Bo cita a Maite el nom i sobrenom d'alguns pirates que va conèixer: Jack, *el Caranegra*; Korkowicz, *el Polonés boig*, etc. ¿Coneixes algun nom de pirata que siga real o fictici? En cas afirmatiu, escriu-ne els noms i detalla l'època en què van viure i què feien exactament.

2. ¿Has llegit alguna novel·la d'Emilio Salgari? Si no ho has fet, consulta una enciclopèdia i escriu els títols de cinc llibres que haja escrit aquest famosíssim autor. Et proposem que en lliges algun, cas que t'agraden les aventures, et distrauràs molt.